

Lányi András (ELTE TÁTK) felszólalása:

A közoktatás feladata, hogy a tudást átadja, az egyetemé, hogy azt létrehozza. Oktatók és hallgatók a tudás újraelőállításának munkásai. A “terméket” összetéveszteni a munkással végzetes félreértés volt: az egyetemnek nem több hallgatót, hanem magasabb színvonalú tudást kell produkálnia. Az egyetemi rendszer teljesítményét a társadalom számára elérhető tudás minősége jelzi.

Ma egyetemeinken túlterhelt, alulfizetett, tudományos tevékenységre nem kellő számban képesített oktatók juttatnak nem kis részben képezhetetlen és motiválatlan hallgatókat egyre értéktelenedő diplomához, amellyel többségük nem is tud a megszerzett képesítésnek megfelelően elhelyezkedni. Nem az a kérdés, hogy sok vagy kevés az, amit az állam e rendszer fenntartására fordít, hanem hogy ez a pénz rosszul hasznosul.

A kormány, sajnos, igen szerencsétlen módon látott a felhígult és romló színvonalú felsőoktatás reformjához: maga akarta megmondani, hogy az egyes tudásterületeken hány diplomásra van az országnak szüksége. Ezt azonban nem tudhatja (senki nem tudhatja), a döntésekben nyilatkozó értékítélet pedig sérti a tudományos testületek autonómiáját. Aki az egyetemek kibocsátását a “gazdaság” igényeihez igazítja, figyelmen kívül hagyja, hogy a képzés, különösen a tudományos képzés legalább annyira formálója a piacnak, mint amennyire kiszolgálója. Aki ellenben a hallgatói “kereslettel” igazolná a felsőoktatás felduzzasztását, arról feledkezik meg, hogy a tudás nem szolgáltatás, és a hallgató nem fogyasztó. A részvétel a tudás fenntartása és megújítása körül forgó tudományos párbeszédben elsősorban nem jog, hanem képességek dolga.

Az igazi kérdés tehát így hangzik: hány hallgatót képes megfelelő minőségű tudásban részesíteni a magyar egyetemi rendszer, és hány fiatal rendelkezik az ehhez szükséges képességekkel? Ha a ténylegesen rendelkezésre álló kapacitások mennyisége és minősége alapján próbálná meghatározni az egyetemi képzés optimális terjedelmét, a kormány megtakaríthatná magának azokat a konfliktusokat, amelyek a voluntarista döntéseket okkal vitató érdekcsoportok – hallgatók, szülők, egyetemek stb. - ellenállása idéz elő.

Mire képes a magyar tudóstársadalom? Hány kar szükséges ahhoz, hogy egy felsőoktatási intézmény neve a tudás egyetemességére utaljon? Hány tudományos fokozattal rendelkező oktatót kíván egy-egy ilyen kar működése? Hány hallgatót képesek fogadni úgy, hogy az oktatói tevékenység ne menjen a kutatómunka rovására? Hány jelölt képes megfelelni a felvételi követelményeknek? Ha ezeket a számokat a tudományos testületek véleménye alapján, a minőségi szempontokból mit sem engedve állapítjuk meg, a jelenleginél lényegesen kisebb, jobb minőségű, könnyebben finanszírozható (és remélhetőleg jobban fizetett) egyetemeink lesznek.

Elemi társadalmi és kormányzati érdek ugyanakkor, hogy az így felszabaduló anyagi forrásokat – és még annál is többet – haladéktalanul a felsőfokú szakképzés fejlesztésére fordítsák. Az országnak több érettségizett szakemberre volna szüksége – és kevesebb egyetemistára. A két szféra összekeverése, a főiskolai szakok alapképzésként való integrálása a háromciklusú egyetemi képzésbe az elmúlt évtized legsúlyosabb felsőoktatás-politikai tévedése. Az érettségire épülő szakmai ismeretek elsajátítása más képességeket, más képzési stratégiát követel oktatótól és hallgatótól egyaránt. Az egyetemi alapképzés a legtöbb területen nem nyújt ilyen tudást, nem is ez a rendeltetése.